

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך י, תשי"ט



האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

סדר כתיבת מספרים רוצפים

בהשפעת לשונות אירופה, הנכתבות משמאל לימין, אנו מוצאים בספרות, בעיתונות, בתכתובת, במודעות ובשלטים שלוש דרכים של כתיבת מספרים רוצפים.

אלה כותבים מימין לשמאל, כגון: 7—12 לפנה"צ; הללו משמאל לימין, כגון: 12—7 לפנה"צ; ואחרים אינם נוהגים בעקיבות, וכותבים בדרך אחת בתחומים מסויימים, ובדרך ההפוכה בתחומים אחרים: מלחמת העולם 1914—1918; אבל: פעם ב-4—3 שבועות.

מובן שערבוב שיטות אינו רצוי, לא רק משום שהדבר פוגם בסדר ובדיוק ומכריח את עין הקורא לדלג, להתרוצץ או להסס, אלא גם משום שבאין סדר קבוע עלולים הקוראים לטעות בכוונת הכותב. יכול אדם לציין, למשל, שהוא נענה לדורשיו בשעות 8—3 אחה"צ, וקורא יחד יחשוב, שהכוונה היא מ-8 בבוקר עד 3 אחה"צ, ואילו אחר יהא סבור, שהמדובר הוא: 3 אחה"צ עד 8 בערב.



הדעת נותנת, שמספרים רוצפים צריכים להיכתב בעברית בסדר הקריאה העברית, היינו מימין לשמאל. הקשר עברי מחייב כתיבת מספרים בסדר עברי. לפיכך:

המשרד פתח מ-8—12 לפנה"צ ומ-3—5 אחה"צ.

חוק לימוד החובה חל על בני 5—14 שנה.

פלוני יצא לחופשה של 3—4 שבועות.

ח"נ ביאליק (1873—1934); אפלטון (427—347 לפסה"נ).

הופיעה חוברת 5—6 של הירחון...

אין שום טעם לאלץ את הקורא, שישנה את כיוון קריאתו בהגיעו למספרים רוצפים. סדר מספרים רוצפים משמאל לימין יפה ללשונות הנכתבות והנקראות משמאל לימין, ואילו בעברית יפה הסדר הטבעי לה.

*

רבים, המוכנים לקבל עליהם את הדין ככול, מתקשים כאן בכתיבת התאריך ה"כללי". כתיבה כגון 1959.3.25 — במקום 25.3.1959 — "אינה נראית" להם.

אדיקות זו לכתיבת תאריך משמאל לימין היא, כמובן, פרי ההרגל. משום שהתאריך נכתב לעתים קרובות, נשתרש הרגל זה, ואף על פי כן אין זה אלא הרגל שיש לעקרו.

לאמתו של דבר אפשר להימנע מכל קושי על-ידי ציון שם החודש במילואו או בקיצור, כגון 15 במאי 1958 או 23 בנוב' 1959, כשם שאנו מציינים את התאריך העברי ט"ו בשבט תשי"ט וכדומה. לשיטה זו יש גם יתרון אחר, והוא שהיא "לשון בני אדם". על פי רוב אין אדם אומר עשרים וחמישה לעשירי, אלא: עשרים וחמישה לאוקטובר... אם כן, מוטב גם לכתוב כך: אוקטובר או אוק'. הרי מספר החודש רק מאמץ את מוח הקורא ולפעמים גם מטעה אותו.

המבקשים להחזיק דחקא בציון החודש ע"י מספר צריכים להתרגל לכתוב את התאריך מימין לשמאל. נוהג זה כבר קיים בחוגים שונים בספרות ובתכתובת.

כך, למשל, פרסם מוסד הרב קוק במודעתו על הכינוס הארצי

השני לתורה שבעל פה, שהכינוס ייערך בימים שני-שלישי-רביעי
 פרשת ראה, כ—כב מנחם-אב תשי"ט (24—26.59.8).
 מובן מאליו, שהדברים הנ"ל אינם באים לפגוע בסדר
 כתיבתן של הספרות בתוך מספרים כתובים בספרות האירופיות*.
 אמנם מספרים באותיות עבריות אנו כותבים מימין לשמאל:
 תשי"ט, קכ"ז וכד', אבל בספרות אירופיות משמאל לימין. במה
 דברים אמורים? במספרים שלמים, בשברים עשרוניים,
 ובמספרים מעורבים וכדומה, כגון: 12,512 ; 317.7 ; 8.53 וכו'
 (הפסיק משמש להפרדה בין מחלקות במספרים גדולים והנקודה
 לציון שבר עשרוני — לפי הוראות משרד החינוך והתרבות),
 וגם $10' 15^{\circ}$, מפני שהדקות הן מעין שבר.

*

יש קיצונים, המבקשים להרחיק לכת וטוענים, שעלינו להתרגל
 לכתוב גם פעולות מתמטיות מימין לשמאל, כגון: $3+2=5$; $7-4=3$,
 ומסתמכים בכך גם על הנוהג בלשון הערבית.
 אך אין לקבל טענה זו ואין הנידון דומה לראיה (מן הלשון הערבית).
 שני מספרים או יותר, אע"פ שהם כתובים בספרות אירופיות,
 ראוי שייקראו, ומשום כך ייכתבו מימין לשמאל, כשהם באים בהקשר
 עברי. על-ידי כך תואמים הם את כיוון עינו של הקורא העברי. במתימטיקה
 — שאני. במתימטיקה משתמשים בספרות (אירופיות), באותיות ובסימנים
 מוסכמים, והיא נושאת אופי ביד-לאומי מובהק. פעולות מתמטיות נכתבות
 בעברית ובכל לשון אירופית באופן אחד.

* מטעמים המוסברים להלן אנו קוראים לספרות 1, 2, 3, וכו'

„אירופיות“.

התלמיד העברי מתרגל כבר מקטנותו לכתובת פעולות מתימטיות בסימנים הבינלאומיים המוסכמים ובסדר המוסכם, וכך אינו צריך ללמוד שיטה אחרת בשלבים גבוהים יותר של השכלתו, שבהם הוא נוקק לספרות לועזית. חילופי שיטה אלה קיימים בערבית.

אבל יש עוד הבדל יסודי בין המצב בלשון העברית למצב בערבית. הערבית משתמשת במתימטיקה בצורות ערביות לאומיות של הספרות, השונות מן הספרות האירופיות, אע"פ שגם אלה נקראות „ערביות“. התלמיד הערבי נוהג לפי שיטה אחת בשלבי חינוך יסודיים ולפי שיטה אחרת בשלבים גבוהים יותר. שינו זה גורם כמוכן מבוכה, ועלינו להתברך שאימצנו את הספרות ואת הסמלים הבינלאומיים ובנינו עלידי כך גשר במדע בין העברית ללשונות אירופה.

*

זה הכלל : מספרים רוצפים, בהקשר עברי, נכתבים בסדר הקריאה, היינו מימין לשמאל. נוסחאות במתימטיקה, פיסיקה וכו' נכתבות בסדר הבינלאומי המקובל, היינו משמאל לימין.

הערת המערכת : יכן נקבע במילון למונחי המתימטיקה של ועד הלשון העברית (עמ' 60) :

אם יבואו סימנים מתימטיים בתוך טקסט עברי לא לשם הבעת נוסחה או ביטוי מתימטי, יכתב הביטוי, שבו נמצאים הסימנים, מימין לשמאל, כרגיל.

דוגמאות :

$$2 \text{ לא"י} + 3 \text{ מא"י}$$

$$2 \text{ לא"י} = 2000 \text{ מא"י}$$

פלוני עובד כל יום 7—8 שעות.